

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Α΄ ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ

Κείμενο 1

Η δύναμη της γλώσσας ισοδυναμεί με βόμβα μεγατόνων

Το ακόλουθο κείμενο αποτελεί απόσπασμα από τη συνέντευξη που παραχώρησε ο ομότιμος καθηγητής γλωσσολογίας και ακαδημαϊκός Χριστόφορος Χαραλαμπίκης στην Εύα Κακλειδάκη (<https://raspartou.gr/eyakakleidaki/hristoforos-haralampakis-i-dynami-tis-glossas-isodynemei-me-bomba-megatonon> ανακτήθηκε στις 10/01/2023)

Η γλώσσα είναι δύναμη κ. Χαραλαμπίκη;

Βεβαίως και είναι δύναμη που ισοδυναμεί με βόμβα μεγατόνων. Η γλώσσα δεν είναι μόνο «σύστημα επικοινωνίας», όπως γράφουν τα περισσότερα λεξικά, και όπως διδάσκονται οι μαθητές στο σχολείο, αλλά και όργανο επιβολής και επικυριαρχίας. [...]

Έχετε αναφέρει ότι η ελληνική γλώσσα αποτελεί μοναδικό φαινόμενο στην ιστορία του ανθρώπινου πολιτισμού. Γιατί;

Υπάρχουν λόγοι και επιστήμονες οι οποίοι με υπέρμετρο ζήλο εκθειάζουν «το μεγαλείο της ελληνικής γλώσσας» με γενικότητες και υποκειμενικές κρίσεις που δεν συνάδουν με την επιστημονική τεκμηρίωση. Ο παλαιός κοπής ρητορισμός, σε υπερθετικό πάντα βαθμό, ότι η ελληνική γλώσσα είναι η «ωραιότερη», η «πιο εύηχη» και η «πλουσιότερη» γλώσσα του κόσμου, σαγηνεύει πολλούς, οι οποίοι νιώθουν δικαιολογημένη υπερηφάνεια, αλλά για λάθος λόγους.

Η νεοελληνική γλώσσα είναι και για μένα, όταν μιλώ με την ιδιότητα του απλού Έλληνα πολίτη, η πιο εύηχη, η πιο μελωδική και η πιο ωραία γλώσσα του κόσμου, κρίνοντας με βάση το συναίσθημα, καθώς ψυχολογικά ο άνθρωπος νιώθει την έμφυτη ανάγκη να επαινεί το σπίτι του. Ως γλωσσολόγος όμως, δεν βλέπω το λόγο γιατί η Ελληνική υπερτερεί σε μουσικότητα έναντι της Γαλλικής, λ.χ., ή της Ιταλικής. Υπάρχουν, επίσης, σύγχρονες γλώσσες, όπως η Αγγλική, που διαθέτουν πλουσιότερο λεξιλόγιο από τη δική μας.

Άλλοι είναι οι αντικειμενικώς εξακριβώσιμοι λόγοι που πρέπει να μας κάνουν υπερήφανους για την ελληνική γλώσσα. Τους απαριθμώ εν τάξει: 1. Η ελληνική γλώσσα έχει ζωή τουλάχιστο 4.000 χρόνων προφορικής και 3.500 χρόνων γραπτής παράδοσης. Είναι η αρχαιότερη γλώσσα της Ευρώπης και η μόνη, με εξαίρεση δύο κινεζικές διαλέκτους, που παρουσιάζει αδιάσπαστη συνέχεια. 2. Τα Ομηρικά έπη, η Ιλιάδα και η Οδύσσεια, μεταφρασμένα, όπως και η Αγία Γραφή, σε όλες τις γλώσσες του κόσμου, αποτελούν αθάνατα μνημεία λόγου με απaráμιλλη αισθητική και νοηματική πληρότητα. 3. Επί έξι αιώνες (300 π. Χ. - 300 μ. Χ.) η Ελληνική υπήρξε lingua franca, διεθνής γλώσσα με μεγάλη αίγλη σε ολόκληρο τον τότε γνωστό κόσμο. 4. Ως γλώσσα της νέας θρησκείας συνέβαλε

αποφασιστικά στη διάδοση του χριστιανισμού, ο οποίος άλλαξε τη ροή της ιστορίας. 5. Από την εποχή της Αναγέννησης ως σήμερα η Ελληνική αποτελεί, με τη Λατινική, αστείρευτη πηγή δημιουργίας νέων επιστημονικών όρων. Αρκεί να σκεφτεί κανείς πόσες σύγχρονες λέξεις έχουν τα μορφήματα bio- (βιο-) ή -logy (-λογία). [...]

Με ποιο τρόπο θα μπορούσαμε να διαφυλάξουμε τη γλώσσα μας;

Η γλώσσα δεν «διαφυλάσσεται» σαν να ήταν ταριχευμένη μούμια. [...] Αυτό που πρέπει να κάνουμε είναι να βελτιώνουμε την ποιότητα του γραπτού και προφορικού μας λόγου με ατομική προσπάθεια. Οι κοινωνικά ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού, που αγωνίζονται να επιβιώσουν, δεν μπορούν, ακόμα και αν το θέλουν, να καλλιεργήσουν τη γλώσσα. Όσοι ζουν κάτω από τα όρια της φτώχειας έχουν άλλες ζωτικές προτεραιότητες.

Κείμενο 2

Το γλωσσάριο των ανθέων (απόσπασμα)

Το ποίημα του Νίκου Εγγονόπουλου (1907 – 1985) ανήκει στη συλλογή ΕΛΕΥΣΙΣ, που εκδόθηκε το 1948 (Ποιήματα, Αθήνα, Ίκαρος, 1977, σ. 264).

την ποίησιν ή την δόξα;

την ποίηση

το βαλάντιο¹ ή την ζωή;

τη ζωή

Χριστόν ή Βαραββάν;

Χριστόν

την Γαλάτειαν ή μίαν καλύβην;²

την Γαλάτεια

την Τέχνη ή τον θάνατο;

την Τέχνη

τον πόλεμο ή την ειρήνη;

την ειρήνη

ΘΕΜΑΤΑ

¹ βαλάντιο= το πορτοφόλι, κατ' επέκταση, τα χρήματα.

² Με την παροιμιώδη φράση «την Γαλάτειαν και μίαν καλύβην» τονίζεται η απόρριψη του πλούτου και της δόξας για χάρη του έρωτα.

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να γράψεις σε μία παράγραφο 60 περίπου λέξεων τους λόγους για τους οποίους, σύμφωνα με τον Χριστόφορο Χαραλαμπίκη στο Κείμενο 1, η ελληνική γλώσσα αποτελεί μοναδικό φαινόμενο στην ιστορία του ανθρώπινου πολιτισμού.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 («Η νεοελληνική γλώσσα είναι ... λεξιλόγιο από τη δική μας») ο συνεντευξιαζόμενος οργανώνει τον λόγο του με μία αντίθεση. Ποια είναι αυτή (μονάδες 4) και τι πετυχαίνει, κατά τη γνώμη σου, με την επιλογή του (μονάδες 6);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«Υπάρχουν λόγιοι και επιστήμονες οι οποίοι με υπέρμετρο ζήλο εκθειάζουν “το μεγαλείο της ελληνικής γλώσσας” με γενικότητες και υποκειμενικές κρίσεις που δεν συνάδουν με την επιστημονική τεκμηρίωση. Ο παλαιάς κοπής ρητορισμός, σε υπερθετικό πάντα βαθμό, ότι η ελληνική γλώσσα είναι η “ωραιότερη”, η “πιο εύηχη” και η “πλουσιότερη” γλώσσα του κόσμου, σαγηνεύει πολλούς, οι οποίοι νιώθουν δικαιολογημένη υπερηφάνεια, αλλά για λάθος λόγους.» Να αντικαταστήσεις τις υπογραμμισμένες λέξεις με άλλες συνώνυμες έτσι, ώστε το ύφος λόγου να γίνει πιο απλό.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποιες αξίες προκρίνει το ποιητικό υποκείμενο στο Κείμενο 2; Συμφωνείς ή διαφωνείς με τη στάση ζωής που προβάλλει; Να απαντήσεις τεκμηριωμένα σ' ένα κείμενο 120-150 λέξεων.

Μονάδες 15